

Ústředním tématem hlavní sezónní výstavy v roce 2023 se stal lidový kroj. Téma nebylo prezentováno poprvé. Naposledy naše muzeum uspořádalo výstavu s názvem *Od Šumavy k Tatrám*, kde byly představeny lidové kroje z Čech, Moravy i Slovenska v roce 2016.

Jelikož české země, o Slovensku ani nemluvě, patří ke krojově velmi bohatým zemím, zúžili jsme oblast zájmu a soustředili pozornost na menší území. V roce 2023 jsme tak mohli návštěvníkům představit hlavní krojové oblasti jižních Čech.

Pojem lidový kroj mívá různá vymezení. Pro potřeby naší výstavy jsme lidový kroj definovali jako tradiční slavnostní oděv obyvatel venkova. Oděvy, které byly součástí výstavy, nosili lidé ve svátek, v neděli, do kostela, k muzice, během poutě, posvícení, při slavnostech. Tedy nikoliv ve všední den při práci.

Vystavené oděvy pocházely z období druhé poloviny 19. století až první třetiny 20. století. V některých případech byly některé součástky ještě mladšího data. Většinou se však jednalo o zdařilé rekonstrukce starších oděvů.

Lidový kroj byl vždy vázán na určité území neboli národopisný region. Příslušnost k místu zavazovala nositele kroje k setrvání na formách oděvu, které byly pro danou oblast typické. Proto se lidový kroj jedné oblasti lišil od druhé. K dozrání těchto regionálních typů krojů docházelo během 19. století. V rámci jižních Čech se vyprofilovalo několik krojových (národopisných) oblastí. Naše výstava představila kroje z oblasti Kozácka, Blat, Prácheňska, Pošumaví a Doudlebska.

Lidé si svátečních oděvů velmi vážili. Byly ušity z lepších, velmi často podomácku poctivě vyrobených materiálů. V pozdějším období byly doplňovány dražšími kupovanými látkami a doplňky. Největší pozornost byla věnována výzdobě, přičemž nejvýraznějším výzdobným prvkem krojů byla výšivka.

Z tohoto hlediska bývá nejvýše hodnocen blatský kroj, který dominuje nejen v rámci jihočeského regionu, ale v rámci celých Čech. Plná, plošná barevná výšivka rostlinných motivů, často velkých květů, které jsou označovány jako rožmberská růže, zdobí ženské zástěry, košilky, čepce, ale především rozměrné čtvercové pokrývky hlavy vdaných žen, zvaných pleny. Výšivka je zde často doplněna kovovými flitry, v pozdější době také barevnými korálky a prolamováním. Vrcholem blatského vyšívání je unikátní výšivka z rybích šupin.

Svébytnou výšivku najdeme také na kozáckém kroji. Bílá prolamovaná výšivka, která je vedena podle struktury plátna zdobí především zástěry a sukně, na kterých vytváří široké pruhy nebo vlnovky, kterým se říkalo cesty. Tato výšivka podobná krajce zdobila také další součástky. Bílá výšivka, která byla ve druhé polovině 19. století velmi módní, zdobila i některé části prácheňského kroje. Byla zde uplatněna hlavně na sukních a zástěrách svobodných dívek.

Oproti tomu Doudlebsko je na výšivku velmi chudé. Drobná decentní bílá výšivka zde pokrývala jen malé části, především průramky a konce rukávů na košilkách a košilích. Nedostatek výšivky je

u doudlebských krojů kompenzován velkou pestrobarevností, která je dosažena jak domácími tak kupovanými látkami. Typickou doudlebskou výšivku sice nenajdeme na sukních a zástěrách, zato ji zde nacházíme v jinde nevídané podobě. Výšivka provedená roztřepeným pavím brkem zdobila mužské široké kožené pásy, které nacházíme i v sousedním jižněji položeném Pošumaví.

Kromě krojů a krojových součástí výstava prezentovala také výtvarná umělecká díla. Zvolili jsme především jihočeské scénérie, tradiční lidovou architekturu a krajinu, které dokreslují jihočeskou atmosféru. Mezi vystavovanými autory se objevil například bavorovský rodák Josefa Jakší, který byl žákem Jakuba Schikanedera a Františka Ženíška, český krajinář Ota Bubeníček, Jan Rafael Schuster, rodáka z Březnice u Blatné a Jan Kojan rodák z Kojákovíc u Třeboně.

Výstavu doplňovala také textová a obrazová část. Oblast Doudlebska a Pošumaví byla navíc obohacena černobílými historickými fotografiemi nejen tradičního lidového oděvu, ale i lidové architektury a řemesel.

Výstava by nikdy nevznikla bez spolupráce jihočeských institucí. Byly to především Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Alšova jihočeská galerie, Prácheňské muzeum v Písku, Prachatické muzeum, Muzeum Jindřichohradecka, Blatské muzeum v Soběslavi, Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích, Museum fotoateliér Seidel a další.

Výtvarné pojetí výstavy bylo prací grafičky muzea Lenky Kohoutkové. Realizace po technické stránce byla kolektivním dílem. Na přípravě se podíleli větší či menší měrou téměř všichni zaměstnanci muzea.

